

Implemented by
giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

ANALIZA LOKALNE EKONOMIJE OPŠTINA DERVENTA

Izdavač:

Agencija za razvoj preduzeća Eda, Banja Luka
eda@edabl.org

Za izdavača:

Zdravko Miovčić

Autor:

prof. dr Stevo Pucar

Dizajn i kompjuterska priprema:

Nenad Savković

Tiraž:

50

Implemented by
giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

ANALIZA LOKALNE EKONOMIJE **OPŠTINA DERVENTA**

Banja Luka, 2018.

Ova publikacija je urađena uz pomoć Evropske unije. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost Agencije za razvoj preduzeća Eda i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Evropske unije.

Sadržaj

Uvod	7
1. Broj preduzeća	8
2. Ukupan prihod	9
3. Zaposlenost po sektorima	10
4. Izvoz	11
5. Profit i profitabilnost	13
6. Produktivnost	15

Uvod

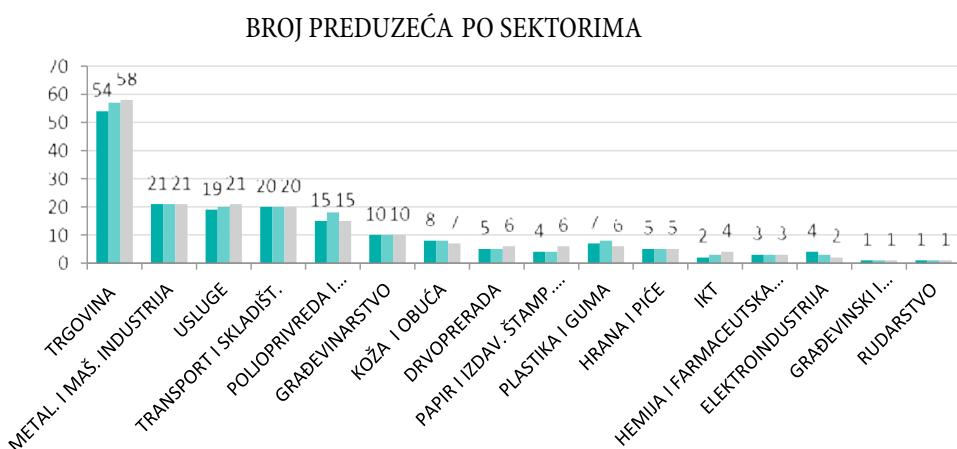
Analiza lokalne ekonomije opštine Derventa je pripremljena u okviru projekta *LocalInterAct mreža* koji se provodi u partnerstvu sa opštinama Derventa, Prnjavor i Laktaši. Projekat je finansiran u okviru *Programa za lokalnu samoupravu i ekonomski razvoj u BiH, EU Prolocal*, koji je finansiran od strane Evropske unije i Ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj Republike Njemačke, a implementiran od strane GIZ. Projektne aktivnosti se provode na području opština Derventa, Prnjavor i Laktaši.

U publikaciji su analizirani najznačajniji ekonomski pokazatelji opštine Derventa kao što su broj preduzeća, ukupan prihod, zaposlenost po sektorima, izvoz, profit, profitabilnost i produktivnost. Nalazi do kojih se došlo predstavljaju važnu osnovu za planiranje, izvođenje i mjerjenje djelotvornosti intervencija usmjernih ka poboljšanju konkurentnosti kako izvozno orijentisanih sektora i preduzeća, tako i opštine Derventa u cjelini.

1. Broj preduzeća

Na području opštine Derventa živi oko 26.000 stanovnika. U 2017. godini poslovalo je 202 preduzeća, što okvirno znači 8 preduzeća¹ na 1.000 stanovnika.

Analiza strukture² privrede po sektorima pokazuje da 28% čine preduzeća iz sektora trgovine, a zatim slijede sektori metalske i mašinske industrije, usluge, transport i skladištenje, te sektor poljoprivrede i šumarstva. U prvih pet sektora samo je jedan sektor prerađivačke industrije.

Grafikon 1. Broj preduzeća po sektorima za 2015., 2016. i 2017. godinu

Izvor: LRC

U prerađivačkoj industriji najviše preduzeća je u sektoru metalske i mašinske industrije (21), kože i obuće (7) i drvoprerade (6).

Prema analiziranim podacima po broju preduzeća primjetni su sljedeći trendovi:

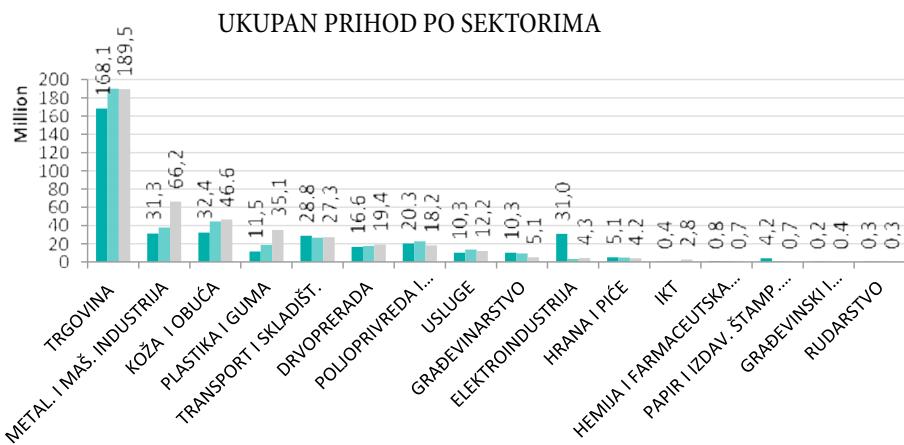
- rast u sektoru trgovine i usluga;
- ostali sektori su stagnirali ili imali neznatan pad.

1 Prosječan broj preduzeća u BiH na 1000 stanovnika je oko osam.

2 Analiza strukture preduzeća rađena je prema podacima za 2017. godinu.

2. Ukupan prihod

Ostvareni ukupan prihod u 2017. godini iznosi 442,1 milion KM. Podaci o sektorima sa najvećim ukupnim prihodom sadržani su u grafikonu 2.

Grafikon 2. Ukupan prihod po sektorima za 2015, 2016. i 2017. godinu (u mil. KM)
Izvor: LRC

Najveće učešće u ukupnom prihodu privrede ima sektor trgovine sa 189,5 miliona, zatim slijedi metalska i mašinska industrija sa 66.2 miliona, te sektor kože i obuće sa 46.6 miliona konvertibilnih maraka. Po ukupnom prihodu među prvih 5 su i sektori plastike i gume sa 35.1 mil. KM i transporta i skladištenje sa 27.3 mil. KM. Odmah iza njih je drvoprerada sa 19.4 mil. KM.

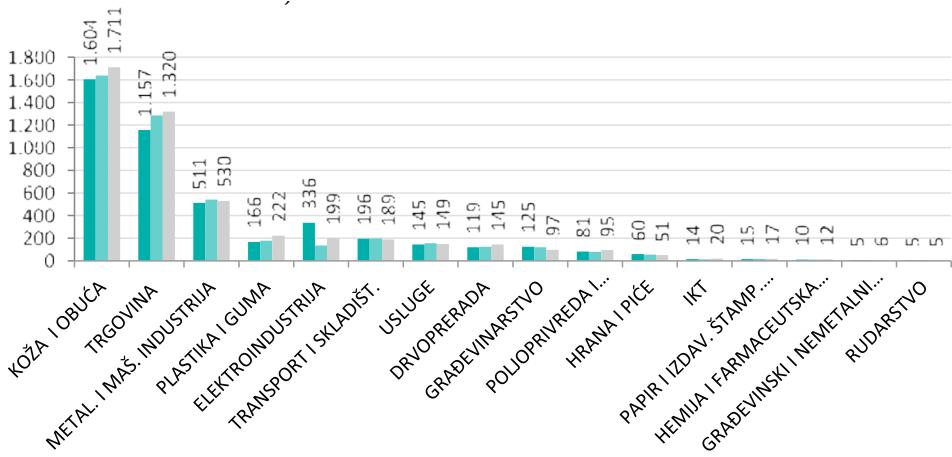
Prema analiziranim podacima o ukupnom prihodu primjetni su sljedeći trendovi³:

- rast u skoro svim sektorima;
- neznatne promjene u sektoru transporta i skladištenja, kao i poljoprivrede i šumarstva.

3 Trendovi se izvode na osnovu poređenja podaka u 2017. godini u odnosu na 2015. godinu.

3. Zaposlenost po sektorima

Ukoliko uporedimo veličine sektora po broju zaposlenih, možemo uočiti da najviše zaposlenih ima sektor kože i obuće sa 1.711 radnika, a zatim slijede sektori trgovine, metalska i mašinska industrija i sektor plastike i gume.

Grafikon 3. Broj zaposlenih po sektorima za 2015., 2016. i 2017. godinu

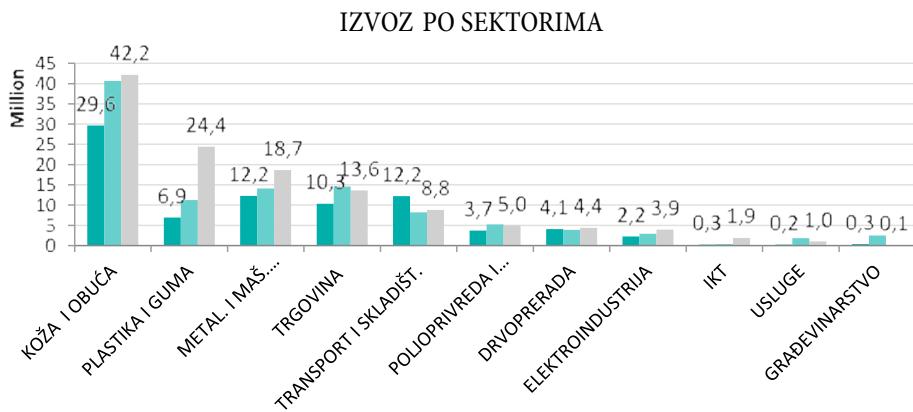
Izvor: LRC

Prema analiziranim podacima broja zaposlenih primjetni su sljedeći trendovi:

- rast u sektoru kože i obuće, trgovine, metalske i mašinske industrije i sektoru plastike i gume;
- pad u sektoru elektroindustrije;
- ostali sektori su na nivou zaposlenosti iz prethodnih godina.

4. IZVOZ

Ostvareni izvoz u 2017. godini iznosi 124 miliona KM. Podaci o sektorima sa najvećom vrijednosti izvoza sadržani su u grafikonu 4.

Grafikon 4. Izvoz po sektorima za 2015., 2016. i 2017. godinu (u mil. KM)

Izvor: LRC

Najveće učešće u ukupnom prihodu privrede imaju sektor kože i obuće, sektor plastike i gume, a zatim slijede metalska i mašinska industrija. Sektor saobraćaja pruža usluge inozemnim klijentima, a kod trgovine se radi o preduzećima koja izvoze domaće proizvode i to uglavnom iz metalkog, drvnog i prehrambenog sektora.

Prema analiziranim podacima koji se odnose na prihod od izvoza primjetno je da svi sektori, osim sektora transporta i skladištenja, bilježe rast.

Kao što smo vidjeli u prethodnoj analizi, privreda opštine Derventa ima uglavnom rastuće trendove u oblasti izvoza. Ova izrazito povoljna situacija, na osnovu međunarodnih iskustava, saznanja o novim tehnološkim dostignućima, novim i drugim proizvodima i uslugama, te globalnim strategijama kompanija koje predstavljaju konkurenčiju, omogućava unapređenje poslovanja domaćih preduzeća.

Povećanje izvoza doprinosi povećanju konkurentnosti proizvoda, kao preduslova uspješnog funkcionisanja u okviru jedinstvenog tržišta EU. Takođe, izvoz predstavlja optimalan model internacionalizacije za mala i srednja preduzeća. Na taj način se otvaraju mogućnosti uključivanja u druge oblike međunarodnog poslovanja, jer sa razvojem različitih modela finansiranja, sveprisutnosti interneta i dogovaranjem trgovinskih sporazuma, pristup globalnom tržištu danas je lakši nego ikada.

Da bi izvozni sektor i njegove performanse bili više u fokusu, potrebno je redovno pratiti određene indikatore koji pružaju detaljniji uvid u njegovo stanje. Prije svega, potrebno je izdvojiti firme koje izvoze i zasebno ih analizirati pomoću sljedećih indikatora:

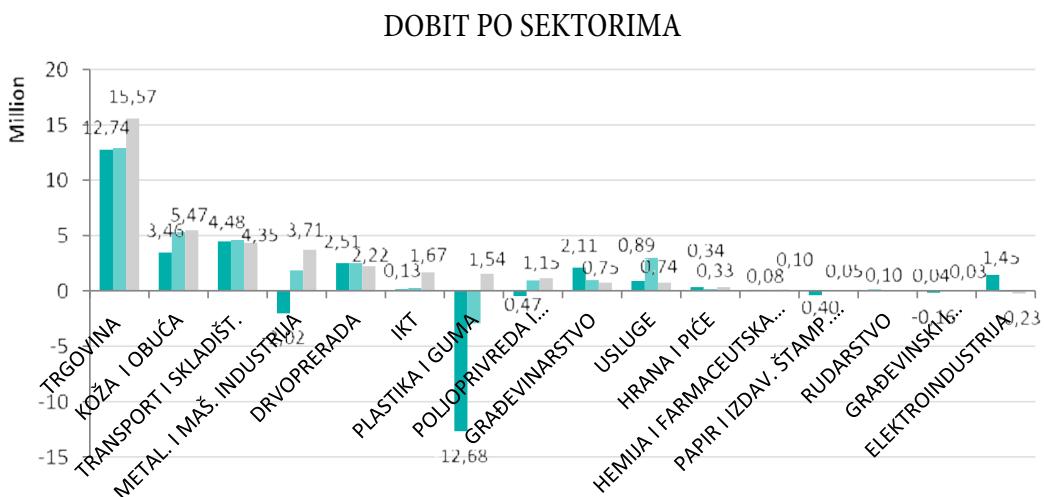
- vrijednost izvoza (prethodna analiza je zasnovana na vrijednosti izvoza);
- udio izvoza u ukupnom prihodu (izvoz se podijeli sa ukupnim prihodom i dobije se procenat koji nam govori koliki dio prihoda se ostvaruje na stranom tržištu; 50% i više znači da je to izvozno orijentisana firma, odnosno sektor);
- dodatna vrijednost stvorena od strane izvoznih firmi (BDV po firmi ili sektoru nam govori da li je to sektor sa niskom ili visokom dodatnom vrijednošću; ako je dodatna vrijednost niska, takva proizvodnja najčešće nema potencijal da omogući značajno povećanje životnog standarda u lokalnoj zajednici);
- profit i profitabilnost izvoznih firmi (ovo se računa na isti način kao i za ostale firme, podatak je važan, jer govori o opstanku i napredovanju firmi; ako je profitabilnost niska ili je nema ili imamo gubitke, takvim firmama je ugrožen opstanak, ako je visoka, takva firma će rasti);
- produktivnost izvoznih firmi (ovo je generalno najvažniji indikator za svu privredu, pa tako i za izvozna preduzeća; računa se kao stvorena dodatnu vrijednost po jednom radniku).

Kao što smo već rekli, ovakva analiza se može izvoditi samo za izvozni sektor, ali i za cijelokupnu lokalnu privredu. U nastavku ćemo prikazati pojedine od ovih indikatora, izračunatih za cijelokupnu privredu opštine.

5. Profit i profitabilnost

Podaci o ukupnoj dobiti po sektorima daju indikaciju u kojim se to sektorima prilagođavanje poslovanja odvijalo u pozitivnom pravcu. Može se pretpostaviti da su se sektori koji ostvaruju dobit vratili na stara tržišta ili su našli nova, da su pronašli tržišne niše i proizvode gdje je moguće ostvariti dobit, da počinju da koriste savremenije tehnologije, da mijenjaju kapitalnu strukturu kroz razne oblike finansiranja, da mijenjaju internu organizacionu strukturu, itd. Ovakvo restrukturisanje obično se sprovodi u skladu sa strateškim ciljevima i fokusiraju na ključni biznis. Tako npr. mnoga preduzeća prodaju sve ono što nije tzv. „core“ biznis.

Na osnovu podataka o ukupnoj dobiti, može se vidjeti da li se sektor uspješno restrukturiše, ali ne i do kog nivoa je to restrukturisanje došlo. Dakle, evidentan je kvantitet, ali ne i kvalitet restrukturisanja.

Grafikon 5. Dobit po sektorima za 2015, 2016. i 2017. godinu (u mil. KM)

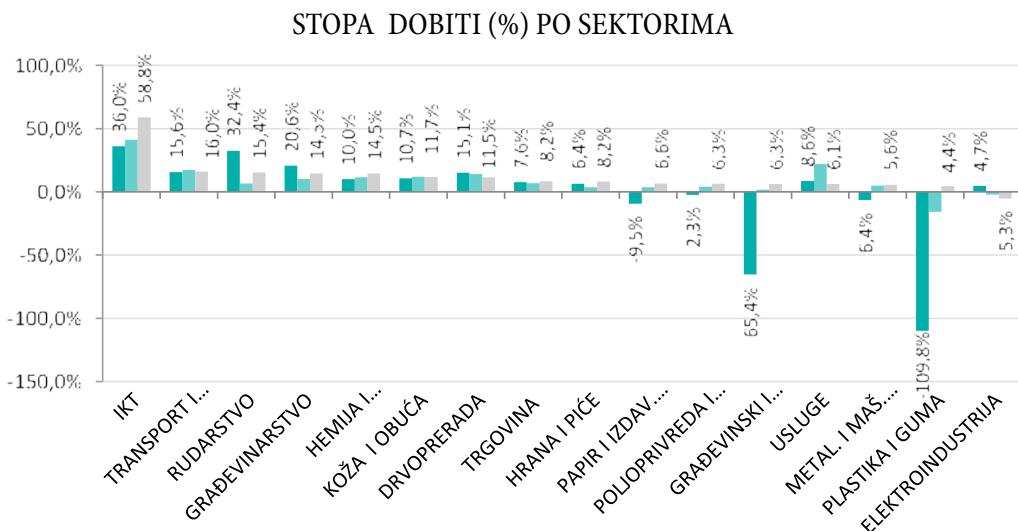
Izvor: LRC

Najveću dobit ostvarila je trgovinska djelatnost, a potom sektor kože i obuće. Ovaj sektor i sektor metalske i mašinske industrije su preradivački sektori, koji generišu najviše ukupne dobiti.

Prema analiziranim podacima o ostvarenoj dobiti primjetni su sljedeći trendovi:

- rast u sektoru trgovine, kože i obuće i metalske i mašinske industrije;
- pad u sektoru građevinarstva;
- stagnacija u sektorima transporta i skladištenje, drvoprerade i poljoprivrede i šumarstva.

Domet u restrukturisanju lokalne ekonomije još se bolje vidi, kada se uporede stope dobiti cijele lokalne privrede, prikazane na grafikonu 6.

Grafikon 6. Stopa dobiti po sektorima za 2015., 2016. i 2017. godinu (u %)
Izvor: LRC

Stopa dobiti je prvi od pokazatelja koji nam govori o kvalitetu restrukturisanja i uspješnosti poslovanja pojedinih sektora. Na prvom mjestu, u 2017. godini je sektor informacione i komunikacione tehnologije sa 58.8%, koji se sastoji od 4 firme sa 20 zaposlenih. Na drugom mjestu je transport i skladištenje, a na trećem rudarstvo. Od preradivačke industrije, stanje je dobro u sektorima kože i obuće, kao i drvoprerade (po broju zaposlenih ovo su veliki sektori).

Druga grupa koja se izdvaja su sektor trgovine i hrane i pića sa malom stopom dobiti, dok građevinarstvo, koje je u prethodnim godinama imalo negativnu stopu dobiti, bilježi skroman pozitivni rezultat poslovanja.

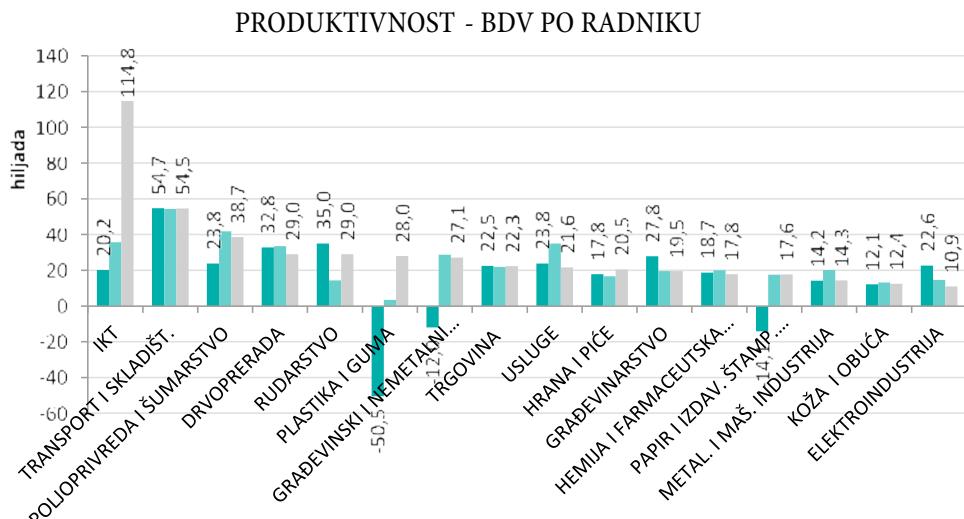
Treća grupa koja se izdvaja je sektor elektroindustrije, koji ima negativnu stopu dobiti.

Prema analiziranim podacima o profitabilnosti primjetni su sljedeći trendovi:

- rast u sektoru informaciono komunikacione tehnologije, kože i obuće i hemije i farmaceutske industrije;
- pad u sektoru rudarstva i drvoprerade.

6. Produktivnost

Najvažniji pokazatelj, koji pokazuje koliko je neki sektor efikasan u poslovanju, je produktivnost. Ona se najčešće mjeri kao količina proizvedene robe po jednom satu rada. U našoj analizi mi je računamo kao bruto dodatu vrijednost proizvedene robe po jednom zaposlenom. Dakle, naš indikator govori koliko jedan radnik nekog sektora proizvede dodatne vrijednosti.

Grafikon 7. Produktivnost sektora – BDV po radniku za 2015, 2016. i 2017. godinu (u hilj. KM)
Izvor: LRC

Kao što se vidi na grafikonu 7, najvišim nivoom produktivnosti izdvaja se sektor IKT i transport i skladištenje. Najnižu konkurentnost ima elektroindustrija.

Prema analiziranim podacima o produktivnosti privrede, primjetni su sljedeći trendovi:

- rast u sektoru IKT, poljoprivrede i šumarstva;
- sektor plastike i gume i sektor papira i štamparsko-izdavačke djelatnosti je iskazao pozitivnu vrijednost produktivnosti, koja je prethodnih godina bila negativna;
- primjetan je pad u sektoru drvoprerade i građevinarstva, dok su ostali sektori ostali na istom nivou kao i prethodnih godina.

www.edabl.org